

N A G O V O R

ministra za izobraževanje, znanost, kulturo in šport

dr. Žige Turka

na nacionalnem posvetu o visokem šolstvu

»Diverzifikacija visokega šolstva«

Brdo, 15. februarja 2012

Z velikim veseljem sem sprejel vabilo na vaš posvet, ki je pravzaprav tudi moj, saj vidim med vami veliko dobrih kolegov in nekaj starih prijateljev. Zdaj v vlogi učiteljev, drugič v vlogi članov različnih domačih in tujih organov smo si skupaj prizadevali za to, da iz naših talentov naredimo čim več. Da jim damo kar najboljšo izobrazbo in potem čim boljše možnosti, da s svojim znanjem naredijo kaj dobrega zase in za družbo. To je že dolgo naš skupni cilj in bo tak tudi ostal.

Še posebej me veseli, da je moj prvi javni nastop po imenovanju za ministra prav na tem srečanju, kjer boste govorili o temi, ki je zelo pomembna za prihodnost naše države, to o visokem šolstvu. Gotovo ste že sami ugotovili, da je to vprašanje specifično vključeno v koalicijsko pogodbo, na kateri temelji nova vlada.

Ta pogodba je nastajala v specifičnih časih hude finančne in gospodarske krize, ko ugotavljamo, da država preprosto ni sposobna stakniti konca s koncem.

Trdna vera v to, da sta za prihodnje blagostanje v Sloveniji bistvena znanje in ustvarjalnost je vgrajena tudi v to pogodbo, v razpravah in predstavitev pa je zaradi drugih hudih težav to ostalo nekako v ozadju. Zato naj povem večkrat – kriza v kateri smo v Sloveniji in v kateri je del Evrskega območja je posledica prenizke produktivnosti in prenizke dodane vrednosti. Rešitvi sta samo dve: ali bomo delali za manj denarja, ali pa bomo naredili več.

Prva pot predstavlja tekmovanje navzdol, ki ga ne moremo zdržati, če želimo zagotoviti standard, ki pripada srednjeevropski državi. Druga pot zahteva več znanja, zahteva pa tudi več priložnosti, da se znanje in ustvarjalnost razcvetita v poslovne ideje, ki prinašajo delovna mesta in dobiček.

Slovenija je sedaj v prelomnem obdobju. Vprašanje ni samo, ali bomo premostili sedanjo gospodarsko in finančno krizo, vprašanje je veliko bolj ambiciozno: ali bomo uspeli to krizo, to zmrzal, izkoristiti za to,

da bi ustvarili pogoje, ki bi nam vsaj v mejah racionalnega razumevanja prihodnjih gospodarskih in finančnih gibanj omogočili, da se ponovno začnemo prebijati proti nadpovprečnosti v Evropski uniji in med najbolj ambiciozne male države sveta.

Moje ministrstvo je tisto, ki na dolgi rok pripravlja pogoje za tekmo navzgor. Ministrstvo so uradniki. Resnično delo pa opravljate profesorji, učitelji, umetniki, študenti ... Univerze oziroma visoko šolstvo ste v središču te krize in držite ključne njene rešitve: univerze v svoji etični in intelektualni dimenziji, univerze s svojim srcem in s svojo glavo.

Univerza mora biti in je eden od moralnih in etičnih temeljev družbe. In danes je treba v družbi povedati, da se ne da živeti na kredit, da ni zastoj kosil, da lahko porabimo toliko, kolikor ustvarimo. Povedati je treba, da je h krizi prispevala zmota, da denar lahko sam od sebe ustvarja nov denar. Povedati je treba, da je denar samo merska enota vrednosti, ki jo imajo izdelki, ki jih je nekdo naredil in storitve, ki jih nekdo nudi. Denar ne nastaja iz nič.

In povedati je treba, da krizo v Evropi podaljšuje dejstvo, da so države dolgo živele preko svojih meja in da se za mnoge zdaj kaže, da ne zmorejo vračati svojih dolgov, za druge, tudi za Slovenijo, da nam nočejo več posojati denarja. Od Univerze pričakujem več kot to, da se postavi v dolgo vrsto tistih, ki bi več denarja iz proračuna, češ, mi smo za prihodnost nepogrešljivi. Pričakujem, da bo povedala, kaj je prav in prispevala k temu, da bomo breme reševanja krize pravično nosili vsi.

Univerza je seveda intelektualni temelj družbe. Je glava. Iz te krize se bomo izkopali z inovacijami, z novimi idejami, z znanjem, ne z varčevanjem. Varčevanje bo kratkoročno omogočilo preživetje, inovacije bodo prinesle dolgoročno blagostanje. Inovacije kot znanje in ideje, ki bodo našle uporabno vrednost v gospodarstvu. Večkrat sem govoril o tem, da je svet na vsej petih področjih na velikih prelomnicah, ko iščemo nove tehnologije, poslovne modele in vzorce organizacije v družbi. Iščemo novo paradigmo, ki bo nasledila industrijsko in informacijsko družbo,

potrebujemo energetske revolucije od podzemnih k nadzemnim virom, pred nami je izziv staranja in hkrati obet revolucije v medicini. Po Gutenbergu je Zahod krenil na zmagovito pot, Internet pa je nova taka komunikacijska revolucija. Priložnosti za ustvarjalnost je več kot kadarkoli, in karte se marsikje delijo znova.

Opredelitev razvojnih prioritet je težja kot kdajkoli. Biti mora rezultat skupnega razmišljanja države, univerz in gospodarstva a tudi zavedanja, da je težko od zgoraj navzdol dirigirati, kaj se splača in kaj ne. Povezava med temi dejavniki je bila v preteklosti šibka ali je sploh ni bilo. Tudi tu lahko iščemo razloge za nekatere šibkosti in neučinkovitosti današnjega časa. Želim si in po svojih močeh bom organiziral, v okviru Sveta za konkurenčnost, da med državo, gospodarstvom in sfero znanja teče dialog.

Poleg moralne in intelektualne vloge je vloga univerze tudi precej banalna. Je servis. Servis, ki nudi storitve izobraževanja, raziskovanja, inoviranja ... študentom, gospodarstvu in družbi, ki ga obkroža. Ta servis mora biti kvaliteten. Tekma je svetovna, nagrad za četrto, peto, šesto najboljše podjetje v isti niši ni.

Če je torej univerza servis za študente, je moje ministrstvo in nekateri drugi organi v sestavi države servis za univerzo. Moja naloga in naloga mojih sodelavcev je, da poskrbimo, da imajo univerze čim boljše pogoje za delo.

Iz tradicije Evropskih univerz smo se naučili, da manj ko se država vtika v univerze in jim predpisuje, kaj naj delajo, več kot je avtonomije, boljši so rezultati. Prav to avtonomijo, pa ne samo univerze kot celote, ampak tudi avtonomijo fakultete, kateder in učiteljev bom srčno zagovarjal. Pametne ljudi je treba pustiti, da delajo tisto in tako, kot se njim zdi, da je prav. Če se univerzi zdi, da diverzificirana v univerzitetne in tehnično-strokovne programe lahko dela bolje, bomo temu prisluhnili.

Od Darwina smo se naučili, da so za razvoj dobri konkurenca, tekmovanje in izbira. Izbiro si zaslužijo študenti, izbiro si zaslužijo tudi učitelji, da bi v Sloveniji le imeli več kot eno ali dve delovni mesti za svojo specialnost. Morda mora biti izbira med politehnikami in univerzami jasnejša. To boste povedali na tem posvetu.

Drugo ime za konkurenco je odprtost. Slovenski visokošolski prostor mora biti bolj odprt za nove ustanove, za strokovnjake iz gospodarstva, za tujce, za Slovence, ki so uspeli v tujini ...

Dovolite mi samo kratek oklepaj. Na predstavitvi v Državnem zboru sem med drugim dejal, da je treba omogočiti dostop na slovenske univerze tudi profesorjem, ki poučujejo v drugih jezikih. Tu sem seveda mislil samo na vrhunske strokovnjake, kakršnih v Sloveniji ni. In mislil sem na študente, ki imajo pravico, da se naučijo strokovne terminologije za delo v globalnem okolju. Mislim, da smo lahko tako samozavestni, da nas tega ne bo strah. To prepričanje seveda potrjujem in tudi glede tega je vlada pripravljena zagotoviti ustrezno normativno oporo.

Tretja lastnost visokošolskega prostora, ki jo želim v teh težkih časih podpreti je podjetnost, gospodarnost. Vem, videti je kot misija nemogoče: z manj denarja in z manj ljudmi zagotoviti boljše rezultate. Vendar mislim, da ni nemogoče. Vaš današnji zbor me navdaja z zaupanjem, ker vidim, da o tem tudi sami razmišljate. Lahko vam zagotovim, da bo vlada vašim predlogom namenila veliko pozornost. Zanimajo me vaše ideje in prepričan sem, da bodo te ideje temeljile na védenju, da si danes država ne more privoščiti dodatnih finančnih bremen. Razmišljanja o diverzifikaciji visokega šolstva morajo torej po eni strani temeljiti na povečanju kakovosti, po drugi strani pa se glede na finančno stanje ne smejo oddaljiti od sedanjih okvirov.

Ko sem rekel, da je ministrstvo servis za visokošolski prostor, to mislim resno. Jaz in moji sodelavci na ministrstvu smo tu zato, da visokemu šolstvu pomagamo, da izvaja svoje poslanstvo. Nismo tu za to, da bi ga ovirali, kontrolirali, prepovedovali, onemogočali, ampak le

skrbimo, da davkoplačevalci za svoj denar dobijo kar največ. Da so npr. predavanja zato, da se študenti kaj naučijo, ne zato, da ima učitelj primerno pedagoško obremenitev. Da so programi specializirani zato, ker so specialna tudi znanja, ne zato, da se lahko mladi doktorji znanosti zaposlijo kar na univerzi in ne odnesejo znanja v svet.

Tukaj bom še nekaj časa zato, da bom poslušal. Poslušal, kaj lahko naredimo za vas. In glede na čase, kakršni so, bodo najbolj dragocene ideje, kaj lahko naredimo, pa državo nič ne stane ali celo prihrani denar. Kot učitelj in raziskovalec vem, da nekaj takih reči je.

Država lahko veliko naredi pri poenostavljanju postopkov, pri uvajanju večje fleksibilnosti, pri aktivnejšem prenosu znanja in pri večji gibljivosti vrhunsko izobraženih profesorjev in strokovnjakov iz gospodarstva. Veliko pa je odvisno od iznajdljivosti in prožnosti posameznih institucij, katerim bo država zagotovila čim večjo stopnjo avtonomije in pri tem pazila samo, da avtonomija namesto v odličnost ne bi vodila v nekakšno samoupravno povprečnost, specializacija pa ne v samozadovoljni monopol.

Naj zaključim: nisem minister za kulturnike, učitelje in profesorje. Sem minister za to, da v Sloveniji cvete kultura, da cvete znanost, da imajo naši mladi čim boljše šole. Zato moramo biti jaz in moji sodelavci servis vam. Da vi lahko vrhunsko delate tisto, zaradi česar ste izbrali ta poklic: da vas radovednost žene k novim spoznanjem, da vas strast učitelja vodi k razdajanju tega znanja in da vas etika intelektualca bodri, da poveste tisto, kar trenutek zahteva, da se v družbi sliši.